POTREPŠTINE ZA SKLAPANJE VALJANOG UGOVORA

POTREPŠTINE ZA SKLAPANJE VALJANOG UGOVORA

- ugovor:
  - → dvostrani pravni posao koji nastaje suglasnim očitovanjem volje najmanje dviju strana
- obveznopravni ugovori:
  - → zasnivanje obveznih odnosa
- <u>potrepštine</u> za sklapanje valjanog ugovora:
  - I. ugovorne strane
  - II. volja
  - III. dopustiv i moguć predmet obveze (činidba)
  - IV. pobuda (motiv) i kauza (gospodarski cilj)
  - V. oblik (forma)

I. UGOVORNE STRANE

- o fizičke osobe:
  - svaki živi čovjek
- o pravne osobe:
  - društvena tvorevina kojoj je društveni poredak priznao pravnu sposobnost
- pravna sposobnost:
  - svojstvo biti nositeljem prava i obveza
  - fizička osoba: rođenjem
  - pravna osoba: upisom u sudski registar
- o poslovna sposobnost:
  - svojstvo vlastitim očitovanjima volje proizvoditi pravne učinke
  - fizičke osobe: punoljetnošću (ako duševno zdrave)
  - pravne osobe: upisom u sudski registar
  - poslovna sposobnost pravne osobe ostvaruje se putem njezinih tijela

• • II. VOLJA

- za valjan pravni posao potrebno da očitovanje bude <u>u skladu</u> s voljom sudionika
- volja za sklapanje ugovora može se izraziti: <u>riječima, uobičajenim znakovima, drugim</u> <u>ponašanjem</u> iz kojeg se može zaključiti o postojanju, sadržaju i identitetu davatelja izjave
- o nesklad između očitovanja i volje: mane volje

A. SVJESNI NESKLAD

- strana svjesno izjavljuje nešto što zapravo neće (npr. školski primjer, pravni poslovi u šali)
- mentalna rezervacija:
  - → jedna strana izjavi kao svoju volju ono što zapravo *neće*, a druga strana to *ne zna* (npr. dražba)
- SIMULACIJA (prividan ugovor, čl.285. ZOO):
  - → obje strane *svjesno* očituju nešto što nije u skladu s njihovom pravom voljom, žele u trećih *izazvati dojam* da su sklopile određeni posao
- o <u>apsolutna simulacija</u>:
  - prividno sklapaju ugovor, a zapravo ga ne žele sklopiti
  - ako su treći stekli dojam da je ugovor zaista sklopljen, naziva se <u>fiktivnim</u> ugovorom: ništav
- o <u>relativna simulacija</u>:
  - dva ugovora, jedan prividan, nijedna ga strana ne želi, fingira se da odgovara pravoj volji: ništav
  - ako prividan ugovor pokriva neki drugi, taj drugi vrijedi ako je udovoljeno uvjetima za njegovu pravnu valjanost (tzv. <u>disimulirani ugovor</u>)
- stranke simuliranog ugovora ne mogu isticati prema trećim savjesnim osobama prigovor da je ugovor između njih prividan (simuliran)

SIMULACIJA

APSOLUTNA

- Jedan ugovor
- prividno sklapanje ugovora → stranke ga ne žele
- ne može se prividnost isticati prema trećima
- fiktivni ugovor
- ništav

RELATIVNA

- dva ugovora: jedan prividan → nijedna ga strana ne želi, fingira se da odgovara pravoj volji: ništav
- ako prividan ugovor pokriva neki drugi → koji stranke žele: drugi vrijedi ako je udovoljeno uvjetima za njegovu pravnu valjanost (tzv. <u>disimulirani</u> ugovor)

B. NESVJESNI NESKLAD

1. PRIJETNJA I SILA(čl.279. ZOO)

- netko nedopuštenom prijetnjom izazove opravdani strah u druge stranke, tako da ona zbog toga sklopi ugovor
- opravdan strah: ozbiljnom opasnošću ugrožen život, tijelo ili drugo značajno dobro druge ugovorne strane ili treće osobe
- pobojnost
- * psihička sila (vis compulsiva): prijetnja pobojnost
- fizička sila (vis absoluta): nema ni volje, ni očitovanja ništavost

2. ZABLUDA (čl.280. ZOO)

- pogrešna predodžba o nekoj činjenici (error facti) ili o nekom objektivnom pravu (error juris), u motivu pri sklapanju ugovora (error in motivo)
- zabluda glede prava u pravilu se ne uvažava
- zabluda mora biti bitna i neskrivljena
  - bitna:
- 1. objekt ugovora
- 2. bitna svojstva objekta ugovora,
- 3. osoba s kojom se sklapa ugovor,
- okolnosti koje se prema običajima u prometu ili po nakani strana smatraju odlučnima, a strana koja je u zabludi ne bi inače sklopila takav ugovor
  - neskrivljena: stranka koja je u zabludi postupala je pri sklapanju ugovora s pozornošću koja se zahtijeva u prometu
- 5. pobuda koja je bila odlučna za preuzimanje obveze → besplatni ugovori
- pozornost dobrog gospodarstvenika/dobrog domaćina
- pozornost dobrog stručnjaka (povećana pozornost)
- ako je bitna i neskrivljena:
  - pobojnost (stranka koja je u zabludi);
  - ali ako druga stranka spremna ispuniti kako ga je ova stvarno razumjela, ova dužna prihvatiti ispunjenja i ne može pobijati

- 3. NESPORAZUM (čl.282. ZOO)
- svaka stranka u zabludi glede očitovanja volje druge stranke
- Nesporazum o pravnoj naravi ili bitnom sastojku ugovora
- ništavost
- 4. PRIJEVARA (čl.284. ZOO)
- svjesno izazivanje zablude u druge strane (ili održavanje u zabludi) s nakanom da se navede na sklapanje ugovora
- pobojnost prevareni može zahtijevati poništenje ugovora i ako zabluda nije bitna
- prevareni ima pravo tražiti naknadu štete

• • III. ČINIDBA

 <u>činidba</u>: → svaka pozitivna ili negativna ljudska radnja koju je dužnik na temelju obveznog odnosa dužan ispuniti vjerovniku

o moguća:

- objektivno moguća, ako prvobitna nemogućnost naknadno otpadne, činidba se ne pretvara u valjanu
- osim ako je sklopljena uz odgodni uvjet ili rok, pa postane moguća prije ostvarenja uvjeta ili isteka roka
- objektivno moguća, subjektivno nemoguća: mora naknaditi štetu
- dopuštena (čl.271.ZOO)
  - u skladu s Ustavom RH, prisilnim propisima i moralom društva; ništavost

- određena/odrediva (čl.272. ZOO)
  - određena: u svim pojedinostima označena
  - <u>odrediva</u>: u početku nije točno određena, ali se može *naknadno* odrediti po objektivnim kriterijima, a da stranke ne moraju sklapati novi ugovor (ugovor sadrži podatke pomoću kojih se činidba može odrediti ili su stranke ostavile trećoj osobi da ih odredi); *ništavost*

- vrste činidaba (čl.269. ZOO)
  - 1. davanje stvari
  - 2. činjenje (rad: fizički ili intelektualni)
  - 3. nečinjenje (propuštanje) neobavljanje nečega što bi mogao obavljati da nije u obveznom odnosu
  - 4. trpljenje (nesprečavanje obavljanja tuđe radnje koju bi bio ovlašten spriječiti da se ne nalazi u obveznom odnosu)

IV. POBUDA (MOTIV) I KAUZA (GOSPODARSKI CILJ)

- pobuda za sklapanje pravnog posla:
  - unutarnji subjektivni psihološki čimbenik
  - utječe na donošenje odluke o sklapanju određenog ugovora
  - u načelu pobude suugovaratelja ne utječu na njegovu valjanost, no ako je suugovaratelj znao ili morao znati da je nedopuštena pobuda bitno utjecala na odluku drugog ugovaratelja: ugovor je ništetan
  - kod besplatnih ugovora → ugovor ništetan bdz obzira da li je suugovaratelj znao ili morao znati za nedopuštenu pobudu
- kauza ili objektivna svrha ugovora:
  - pravno utvrđen gospodarski cilj ugovora
  - tipizirana i jednaka za određeni ugovor npr. stjecanje prava vlasništva, objektivno postavljena i pravno oblikovana svrha ugovora
  - vidljiv i izravan razlog sklapanja ugovora

• • V. OBLIK (FORMA)

- formalni ugovor:
  - forma je pretpostavka nastanka valjanog ugovora
    - forma ex lege
    - forma ex contractu
- <u>neformalni</u> ugovor
  - načelo neformalnosti u obveznom pravu
  - uvjet valjanosti ugovora
  - u protivnom: ništavost (npr. ugovor o licenci)

• • NEVALJANOST UGOVORA

 nedostaje neka od bitnih potrepština ugovora

• NIŠTETNOST i POBOJNOST

1. NIŠTETNI UGOVORI

- pravni posao ne proizvodi pravne učinke
- kada? (čl. 322. ZOO)
  - protivan Ustavu RH
  - prisilnim propisima
  - moralu društva
  - pojedini slučajevi iz ZOO
- nije ništetan
  - ugovaranje zabranjeno samo jednoj stranci
- djelomična ništetnost (čl. 324. ZOO)
- sud pazi ex offo (čl. 327. ZOO)
- svaka treća zainteresirana osoba se može pozivati (čl. 327. ZOO)
- odluka suda o ništetnosti je deklaratorna *ex tunc* ništetan
- ništetnost nastupa ex lege, ne treba tužba
- pravo na isticanje ništetnosti se ne gasi (čl. 328. ZOO)
- ako uzrok ništetnosti nestane
  - nema konvalidacije!
- o konverzija (čl. 325. ZOO)
  - ako udovoljava uvjetima za valjanost drugog ugovora, valjan je taj ugovor ako je u suglasnosti s ciljem sklapanja ugovora i ako bi sklopili taj drugi da su znali za ništetnost prvog

- posljedice ništetnosti (čl.323. ZOO):
  - uvijek može odbiti ispunjenje
  - ako došlo do ispunjenja, svaka mora vratiti drugoj što je primila
  - ako to nije moguće: naknada u novcu
  - ako ništetan jer je sadržaj/cilj protivan Ustavu RH i prisilnim propisima, sud može odbiti zahtjev nesavjesne stranke za vraćanje, a može odlučiti da preda općini gdje ima sjedište/prebivalište
  - ako kriva za sklapanje ništetnog ugovora, odgovorna za štetu, ako druga strana nije znala ili nije morala znati za njezino postojanje

• • 2. POBOJNI UGOVORI

- proizvodi određene učinke, ali se može pobijati
  npr. ograničeno poslovno sposobna osoba, mane volje
- ne ex lege, mora se podići tužba za poništenje: sudska odluka konstitutivna
- kao i kod ništavosti, pravni posao ex tunc ne proizvodi učinke
- uža aktivna legitimacija
  - u načelu samo stranke koje su sklopile ugovor
- rok za tužbu
  - 1 godina od saznanja za razlog pobojnosti, odnosno od prestanka prisile (subjektivni rok)
  - 3 godine od sklapanja ugovora (objektivni rok)
- iste posljedice kao i kod ništavosti

Ništetnost

- Protivan Ustavu, prisilnim propisima moralu društva
- Ne proizvodi pravne učinke
- Sud pazi po službenoj dužnosti
- Svaka zainteresirana stranka
- Ne zastarijeva

Pobojnost

- Valjan ali zbog mana se može proglasiti ništavim
- Proizvodi pravne učinke
- Sud ne pazi po službenoj dužnosti
- Stranka u čiju korist je pobojnost ustanovljena
- Zastara: objektivni 3 g. subjektivni rok 1 g.